

Зрозумілість для суб'єктів господарювання і сталість державної регуляторної політики повинна поєднуватись із необхідною гнучкістю, швидким реагуванням шляхом впливу на ключові точки з метою недопущення критичних явищ. Такий підхід можливий через розробку регуляторних актів з урахуванням тенденцій, що склалися, та прогнозів розвитку окремих підгалузей АПК на майбутнє.

Висновки. Застосування економічних важелів регулювання аграрного ринку, головним чином, має бути націлене на зростання рівня міжнародної конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції.

Цінового паритету на продукцію сільського господарства можна досягнути шляхом створення в окремих регіонах України продуктових вертикально інтегрованих систем, які можуть бути повноцінними учасниками відносин на міжнародних ринках.

Список літератури: 1. *Абалкин Л.* Аграрная трагедия России / *Л. Абалкин* // Вопросы экономики. – 2009. – № 9. – С. 4-14. 2. *Абалкин Л.* От экономической теории до концепции долгосрочной стратегии / *Л. Абалкин* // Вопросы экономики. – 2010. – № 6. – С. 4-9. 3. Аграрний сектор: час принципово змінити орієнтири розвитку / *Б. Пасхавер, В. Юрчишин, О. Бородіна [та ін.]* // Дзеркало тижня. – 2010. – № 26. – С.10-14. 4. *Вдовиченко А.М.* Поєднання держави і бізнесу – головна умова підвищення конкурентоспроможності України в період глобалізації та фінансово-економічної кризи / *А.М. Вдовиченко, В.А. Нагайник* // Економіка. Управління. Інновації: Електронне наукове фахове видання. – 2009. – № 2. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2009_2/09vamfek.pdf. 5. *Дем'яненко С.* Яка аграрна політика потрібна Україні? / *С. Дем'яненко* // Дзеркало тижня. – 2004. – № 17. – С. 3-4.

Надійшла до редакції 25.10.2013

УДК 338.246.027:338.432

Регулювання аграрного ринку України в умовах міжнародної інтеграції / Закревська Л. М. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Х.: НТУ «ХПІ», 2013. – № 53(1026). – С. 52–57. – Бібліогр.: 5 назв.

Стаття посвячена обоснованию теоретических и разработке практических рекомендаций относительно применения экономических рычагов регулирования аграрного рынка Украины в условиях международной интеграции. Автором определены особенности формирования экономических рычагов государственного регулирования аграрного рынка в условиях Мировой организации торговли и интеграции в Европейский Союз.

Ключевые слова: международная интеграция, государственное регулирование, экономические рычаги, международная конкурентоспособность.

The article is devoted to the theoretical justification and the development of practical recommendations for the use of economic instruments regulate the agricultural market of Ukraine in the conditions of international integration. The author defines peculiarities of the economic levers of state regulation of the agricultural market in the World Trade Organization and the European Union integration.

Keywords: international integration, government regulation, economic instruments, international competitiveness.

УДК 657.42

І. В. КОВАЛЕНКО, аспірант, Київський національний торговельно-економічний університет

РОЗВИТОК КЛАСИФІКАЦІЇ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ ДО ЗАПИТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В роботі розглянуто питання класифікації фінансових активів до запитів бухгалтерського обліку. Проаналізовано і узагальнено вітчизняний та зарубіжний досвід класифікації фінансових активів. За

результатами проведеного аналізу запропоновано автором класифікацію фінансових активів за МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», що сприятиме вирішенню окремих проблем оцінки фінансових активів у бухгалтерському обліку.

Ключові слова: міжнародні стандарти фінансової звітності, фінансові інструменти, фінансові активи, бізнес-модель, справедлива вартість, амортизована вартість.

Вступ. Розвиток і вдосконалення ринкових відносин в Україні, розширення об'єктів фінансово-господарської діяльності, прагнення органічно влитися в світову економічну систему ведуть до необхідності вивчення, аналізу, теоретичного осмислення та застосування у практичній діяльності підприємств передового досвіду у сфері бухгалтерського обліку. Означені зміни роблять актуальною потребу в реформуванні бухгалтерського обліку як основного джерела інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Як зазначає Ф.Ф. Бутинець: «Для кожного етапу розвитку суспільства характерна своя система обліку і, в міру ускладнення функціонування суспільства, ускладнюється облік, з'являються нові його підсистеми» [1].

На сьогоднішній день Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ) не тільки узагальнюють накопичений досвід різних країн світу, а й активно впливають на розвиток національних систем бухгалтерського обліку. Роль міжнародних стандартів помітно зросла у зв'язку з прийняттям 12 травня 2011 року Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», в якому визначено сферу і порядок застосування МСФЗ [2].

В умовах інтернаціоналізації світової економіки, глобалізації ринків капіталу, подальшої інтеграції України у світове економічне співтовариство особливий інтерес набуває вивчення МСФЗ в частині питань, що стосуються бухгалтерського обліку фінансових активів, і проведення порівняльного аналізу положень вітчизняних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, з метою вироблення рекомендацій щодо подолання існуючих між ними розбіжностей, і впровадженню положень МСФЗ в систему вітчизняного регулювання бухгалтерського обліку.

На сьогоднішній день залишаються дискусійними та не до кінця вивченими питання комплексного теоретичного осмислення суті і змісту поняття «фінансові активи» в обліковому форматі, формування науково-обґрунтованих рекомендацій щодо параметрів та критеріїв визнання, класифікації та оцінки фінансових активів як об'єкта обліку, вдосконалення організації і методики обліку фінансових активів як важливого джерела управлінської інформації, їх адаптації до нових умов господарювання.

Всебічна класифікація фінансових активів зустрічається вкрай рідко. Саме узагальнення за всіма класифікаційними ознаками груп фінансових активів у бухгалтерському обліку підприємств надасть можливість забезпечити користувачів фінансової звітності якісною обліковою інформацією. Виходячи з цього, у дослідженні поставлено завдання узагальнити накопичені знання і представити класифікацію фінансових активів до запитів бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Дослідженню зазначеної проблеми значну увагу приділили такі вітчизняні та зарубіжні науковці і практики, як І.О. Бланк, М.І. Бондар, Р. Брейлі, Ф.Ф. Бутинець, О.Д. Василик, А.М. Герасимович, Л.Дж. Гітман,

С.Ф. Голов, З.В. Гуцайлюк, Ю. Джонсон, В.В. Ковальов, В.М. Костюченко, Дж. Кочрен, Я.Д. Крупка, М.В. Кужельний, К. Маркс, С.О. Маслова, Є.А. Мізіковський, О.А. Опалов, В.М. Опарін, В.М. Пархоменко, О.А. Петрик, О.М. Підхомний, Л.О. Примостка, М.С. Пушкар, Ж. Рішар, Я.В. Соколов, В.В. Сопко, Ф. Фабоцці, У. Шарп і т.д. Сінопсис наукових джерел свідчить про неоднозначність підходу до класифікації фінансових активів. Більшість авторів або пропонують класифікацію окремих видів фінансових активів, або виділяють досить обмежений перелік класифікаційних ознак і класифікацію проводять в рамках вузької, досить специфічної мети.

Мета дослідження полягає в узагальненні накопичених знань щодо класифікації фінансових активів за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку, систематизації груп фінансових активів та побудові класифікації фінансових активів до запитів бухгалтерського обліку.

Матеріали дослідження. У національних стандартах бухгалтерського обліку та міжнародних стандартах фінансової звітності категорія «фінансові активи» є складовою фінансових інструментів. Основними нормативними документами, що регулюють розкриття, визнання та оцінку фінансових інструментів у міжнародній практиці, є МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» [3], МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [4], МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» [5] та МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [6]. Цими стандартами визначено, що фінансовий інструмент – це будь-який контракт, який приводить до виникнення фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента капіталу в іншого підприємства.

Подібне визначення можна знайти і в українському П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», яке визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інструменти та її розкриття у фінансовій звітності. Згідно з П(С)БО 13 фінансовий інструмент – це контракт, який одночасно зумовлює виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструменту власного капіталу в іншого [7].

Проведений аналіз підходів до визначення сутності фінансових інструментів дозволяє стверджувати в першу чергу те, що вони можуть бути класифіковані як грошові кошти і договори фінансової природи, придбання або продаж яких призводить до виникнення фінансового активу в одного учасника угоди і фінансового зобов'язання або інструменту власного капіталу в іншого. Відомо, що в основі операцій з фінансовими інструментами лежать два ключові моменти. По-перше, закріплюються такі операції договором (контрактом), що має юридичну силу, по-друге, предметом договору є фінансові активи, фінансові зобов'язання або інструменти власного капіталу. Грошові кошти за формою не є договорами, а, отже, не можуть бути віднесені до категорії фінансових інструментів, проте факт приналежності грошових коштів до фінансових інструментів незаперечний і загальновизнаний.

Згідно з МСФЗ фінансові інструменти слід класифікувати за їх сутністю, а не юридичною формою. Зміст принципу превалювання сутності над формою знаходить своє повне розкриття в умовах глобальної корпоратизації виробничих відносин через розвиток фондового ринку, який забезпечує основні фінансові надходження для

подальшого вдосконалення та розвитку господарської діяльності. Класифікація фінансового інструмента збігається на кожен наступну дату звітності, доки фінансовий інструмент не буде виключений з балансу підприємства.

У міжнародній практиці фінансові інструменти характеризують за різними ознаками. Надамо класифікаційні ознаки та види фінансових інструментів, що їм відповідають (рис. 1).

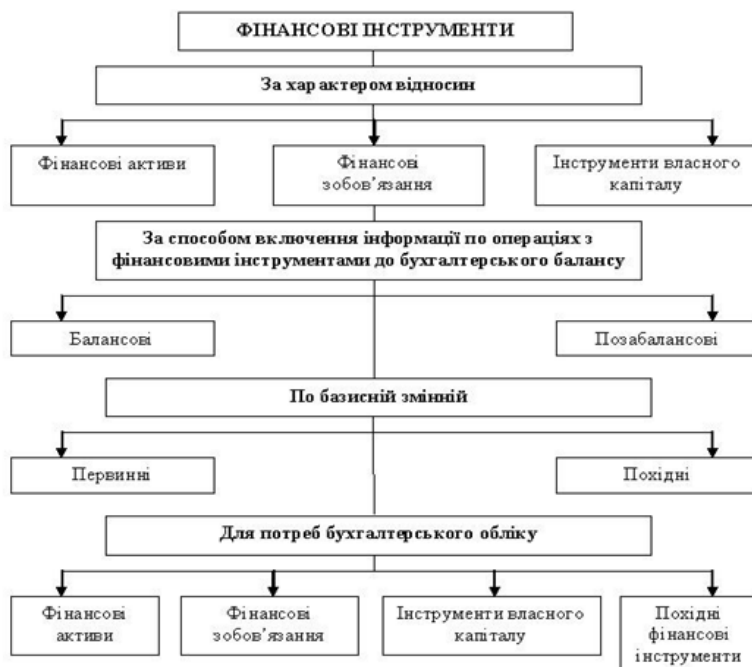


Рис. 1 – Класифікація фінансових документів

За характером відносин та для потреб бухгалтерського обліку фінансові інструменти поділяються на фінансові активи, фінансові зобов'язання, інструменти власного капіталу та похідні фінансові інструменти.

Згідно з ПСБО 13 «Фінансові інструменти» фінансові активи включають:

- грошові кошти, не обмежені для використання, та їх еквіваленти;
- дебіторську заборгованість, не призначену для перепродажу
- фінансові інвестиції, що утримуються до погашення;
- фінансові активи, призначені для перепродажу;
- інші фінансові активи [7].

Види фінансових активів за статтями балансу наведено на рис. 2.

Матеріальні і нематеріальні активи не визнаються фінансовими активами у зв'язку з відсутністю договірних відносин. Тобто компанія, що контролює ці активи, не має права на отримання грошових коштів чи інших фінансових активів, доки права на володіння ними не будуть передані будь-якій іншій стороні, в якій як наслідок виникне відповідне фінансове зобов'язання.

Акція є фінансовим активом на балансі інвестора і водночас – пайовим інструментом (фінансовим зобов'язанням) на балансі емітента. Облігація – це фінансовий актив на балансі утримувача і фінансове зобов'язання – на балансі

емітента. Вексель – фінансовий актив на балансі його утримувача і фінансове зобов'язання – на балансі особи, яка його підписала. У всіх цих випадках наявні договірні відносини, на яких ґрунтується фінансове право однієї сторони і фінансове зобов'язання або капітал – іншої сторони.

Поширеними прикладами фінансових активів, що дозволяють контрактним правом отримувати грошові кошти в майбутньому, є дебіторська заборгованість із покупцями та замовниками, векселі одержані, позики видані, фінансові інвестиції.

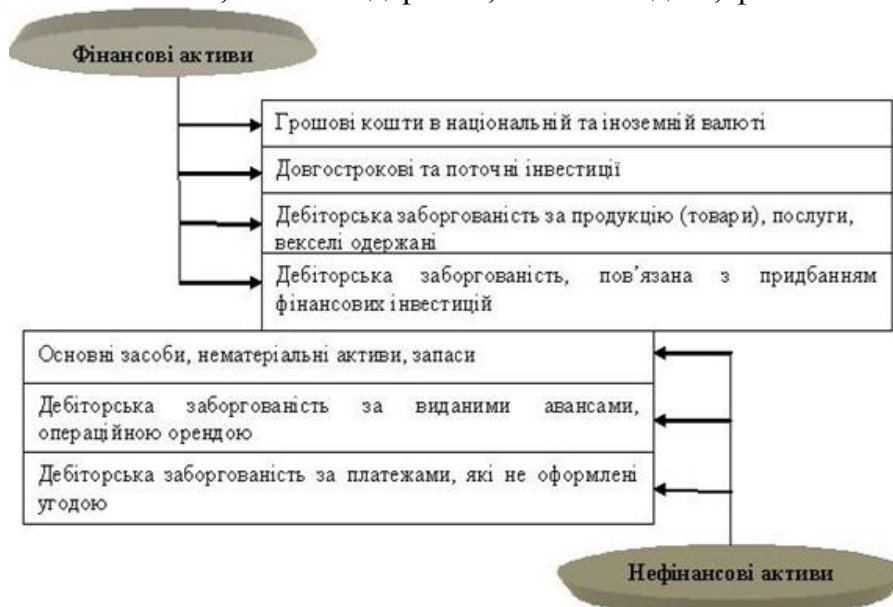


Рис. 2 – Види фінансових активів

Дебіторська заборгованість є фінансовим активом, адже на балансі дебітора у результаті операції виникло відповідне фінансове зобов'язання. У цьому випадку дебіторська заборгованість на балансі кредитора і кредиторська заборгованість (зобов'язання) на балансі дебітора – це фінансовий актив.

Необхідно пам'ятати, що дебіторська заборгованість за виданими авансами, майбутньою економічною вигодою від яких є отримання товарів або послуг, а не право на отримання грошових коштів чи іншого фінансового активу, не є фінансовим активом. Дебіторська заборгованість, що утворена в процесі бартерного обміну, внаслідок перерахування авансів і попередньої оплати – фінансовими активами не вважається [8].

В МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» надається класифікація фінансових активів залежно від мети кінцевого призначення, зокрема вони класифікуються на чотири категорії з відображенням у балансі:

- фінансовий актив, призначений для перепродажу (торгові);
- фінансові інвестиції, утримувані до їх погашення;
- дебіторська заборгованість, не призначена для перепродажу;
- фінансові активи, наявні для продажу [4].

В листопаді 2009 р. був випущений новий стандарт фінансової звітності МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» з метою спрощення визнання, класифікації та оцінки

фінансових інструментів у фінансовій звітності. МСФЗ 9 покликаний замінити більш складний і критикований професійним співтовариством МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка».

В МСФЗ 9 пропонується замінити множинні моделі класифікації та оцінки МСБО 39 на єдину модель, що має тільки дві категорії класифікації: амортизована вартість та справедлива вартість. Класифікація за МСФЗ 9 визначається бізнес-моделлю компанії з управління фінансовими активами і характеристиками фінансових активів, передбаченими в договорі.

Бізнес-модель передбачає, що мета утримування фінансових активів є отримання контрактних грошових потоків. Бізнес-модель не залежить від намірів управлінського персоналу щодо індивідуально взятого фінансового активу, тобто під час визначення бізнес-моделі для класифікації застосовується загальний підхід (за групою фінансових активів) [9].

Стосовно вибору «варіанта справедливої вартості», то згідно з МСФЗ 9 його можна обрати для обліку фінансових активів за добровільним рішенням суб'єкта господарювання тільки в тому випадку, якщо такий вибір усуває або значно зменшує непослідовність оцінки, яка інакше виникла б внаслідок застосування різних оцінок.

В окремих випадках, навіть якщо актив відповідає умовам включення в першу категорію, при первісному визнанні він може бути віднесений до другої категорії за рішенням підприємства, але для цього необхідне виконання певних умов, зазначених у новому стандарті. Підприємство може скористатися такою можливістю (опцією) тільки в тому випадку, якщо в результаті включення активу в категорію «фінансові інструменти, обліковуються за справедливою вартістю» буде усунуто або значно зменшено невідповідність у підходах до оцінки або до визнання, яке інакше мало б місце при оцінці активів, або при визнанні відповідних їм прибутків або збитків з використанням різних принципів. Можливість вибору класифікаційної групи доступно лише при первісному визнанні активу, і обрана класифікація в подальшому зміні не підлягає. Також стандарт передбачає можливість за певних обставин, незважаючи на те, що фінансовий актив відноситься до категорії фінансових активів, які оцінюються за справедливою вартістю, бути віднесеним до категорії «фінансові активи, оцінені за амортизованою собівартістю». Зміна справедливої вартості при цьому включається в прибуток / збиток звітного періоду. Наведена зміна класифікацій припустима лише тоді, коли вона або усуває, або зменшує неузгодженість у підході до обліку.

Запропоновану нами класифікацію фінансових активів до запитів бухгалтерського обліку відображено у табл.

Такий підхід до класифікації, на нашу думку, значно спростить облікове відображення операцій з фінансовими активами й зменшить кількість дублювань серед видів фінансових активів в бухгалтерського обліку.

Таблиця. Класифікація фінансових активів до запитів бухгалтерського обліку

| № з/п | Класифікаційна ознака | Види фінансових активів | Приклад (типовий) |
|-------|-----------------------|--|--|
| 1. | Швидкість обігу | Фінансові активи, що мають високу швидкість обігу | Грошові кошти, що обслуговують господарський оборот |
| | | Фінансові активи, що мають середню швидкість обігу | Поточні фінансові інвестиції, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, векселі одержані |
| | | Фінансові активи, що мають низьку швидкість обігу | Довгострокова дебіторська заборгованість, довгострокові фінансові інвестиції |
| 2. | Ліквідність | Прямі засоби розрахунку | Грошові кошти в усіх видах |
| | | Платіжні резерви у швидко ліквідних активах | Короткострокові фінансові інвестиції з наступаючим терміном платежу або з передбаченою можливістю дострокової вимоги, надійна поточна дебіторська заборгованість |
| | | Слабо ліквідні активи | Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги |
| 3. | Доходність | Фінансові активи, що приносять прямий доход | Короткострокові фінансові інвестиції, депозити, валютні кошти |
| | | Фінансові активи, що не приносять прямого доходу, але обслуговують оборот підприємства | Грошові кошти в національній валюті |
| 4. | Вартість формування | Фінансові активи, що формуються за рахунок власних оборотних коштів | Грошові кошти, фінансові інвестиції, дебіторська заборгованість (частково) |
| | | Фінансові активи, що формуються за рахунок позик та комерційного кредиту | Дебіторська заборгованість (частково) |

Висновки. У ході дослідження були узагальнені наявні у науковій літературі класифікації фінансових інструментів і фінансових активів, засновані на різних класифікаційних ознаках, і запропонована загальна класифікація фінансових активів до запитів бухгалтерського обліку. Наведена класифікація відображає поділ фінансових активів за найбільш істотними ознаками. При цьому важливо відзначити, що класифікувати фінансові активи при певних операціях доволі складно. Основними критеріями класифікації фінансових активів є виникнення контрактного зобов'язання сплатити грошові кошти чи інший фінансовий актив або обміняти фінансові активи на потенційно вигідних умовах. Більшість облікових елементів, які кваліфікуються як фінансові активи і підпадають під дію МСФЗ не використовується у вітчизняному обліку у зв'язку з:

- недосконалістю правового забезпечення у сфері застосування фінансових активів;

- відсутністю реального досвіду застосування професійного судження, заснованого на бухгалтерській практиці (подібна практика виступає ключовим критерієм при класифікації фінансових активів у МСФЗ);

- ведення управлінського обліку, який дозволяє класифікувати фінансові активи за різними критеріями (у т.ч. і з застосуванням професійного судження), здійснюється неналежним чином (обов'язковість його ведення не регламентується на законодавчому рівні);

- практично не здійснюється розробка бізнес-моделей управління фінансовими активами підприємства з урахуванням специфіки його діяльності;
- спрощений підхід вітчизняної системи бухгалтерського обліку до проблеми отримання інформації про фінансові операції організації.

Список літератури: 1. *Бутинець Ф. Ф.* Бухгалтерський облік: проблеми визначення // Вісник ЖІПІ. Серія: Економічні науки. – 2001. – № 17. – С. 3-14 2. *Голов С.* МСФЗ в Україні: шляхом спроб і помилок / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 3. – С. 3-12 3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/file/link/364264/file/ias-32.pdf> 4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/file/link/364270/file/ias-39.pdf> 5. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/file/link/364286/file/IFRS7.pdf> 6. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/file/link/364277/file/IFRS_9_2011.pdf 7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01> 8. *Данькевич А.П.* Фінансові інструменти: особливості визнання, класифікації та обігу / А.П. Данькевич // Наукові праці НДФІ. – 2009. – № 1 (46). – С. 64-74 9. *Снігурська Л.* Огляд змін у МСФЗ щодо обліку фінансових інструментів та формування фінансової звітності, запланованих на 2010-2011 роки / Л. Снігурська // Вісник НБУ. – 2011. – № 1. – С. 44-52.

Надійшла до редколегії 22.10.2013

УДК 657.42

Розвиток класифікації фінансових активів до запитів бухгалтерського обліку / Коваленко І. В. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків: НТУ «ХПІ». – 2013. – № 52 (1025). – С. 57–64. Библиогр.: 9 назв.

В работе рассмотрены вопросы классификации финансовых активов для запросов бухгалтерского учета. Проанализировано и обобщено отечественный и зарубежный опыт классификации финансовых активов. По результатам проведенного анализа предложено автором классификацию финансовых активов за МСФО 9 «Финансовые инструменты», что будет способствовать решению отдельных проблем оценки финансовых активов в бухгалтерском учете.

Ключевые слова: международные стандарты финансовой отчетности, финансовые инструменты, финансовые активы, бизнес-модель, справедливая стоимость, амортизированная стоимость.

A question of classification of financial assets for accounting requests. Analyze and summarize national and international experience in classification of financial assets. Based on the analysis suggested by the author for the classification of financial assets IFRS 9 "Financial Instruments", which will contribute to solving individual problems measurement of financial assets in the accounting records.

Keywords: international financial reporting standards, financial instruments, financial assets, business model, fair value, amortized cost.

УДК 338.48:005.922.1:33

О. В. КОКОРЕВА, канд. екон. наук, доц., ХНТУ, Херсон

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОНЯТЬ: ІНТЕРЕСИ ТА ЗАГРОЗИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В роботі досліджено дефініції: ризик, загроза, інтерес. Проведено зіставлення понять: інтереси-загрози. Визначено вплив загроз на інтерси туристичних підприємств, що позначається на їх економічній безпеці.

Ключові слова: загроза, ризик, інтерес, економічна безпека, туристичне підприємство.